

***Leren voor leven
in de Oosterschelderegio***

**Uitgangspunten voor de inkoop van volwasseneneducatie
2010-2012**

Versie: 6 oktober 2010

1	INLEIDING	3
2	DOELSTELLING EN UITGANGSPUNTEN VAN DEZE NOTITIE	5
3	EFFECTEN VAN VOLWASSENENEDUCATIE	6
4	DOELSTELLINGEN VOOR DE UITVOERING	6
4.1	EDUCATIE TER BEVORDERING VAN DE ZELFREDZAAMHEID EN MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE	6
4.2	EDUCATIE ALS INSTRUMENT VOOR HET BREDE GEMEENTELIJKE BELEID	8
4.2.1	<i>Educatie in relatie tot de WMO en het bredere welzijnsbeleid</i>	8
4.2.2	<i>Relatie met het gemeentelijke jeugd- en onderwijsbeleid</i>	9
4.2.3	<i>Relatie met het bredere participatiebudget en gemeentelijk sociaal beleid</i>	11
4.3	AANSLUITEN BIJ INDIVIDUELE ÉN MAATSCHAPPELIJKE BEHOEFTE	12
5	KEUZES MAKEN ALS GEVOLG VAN DE BEZUINIGINGEN OP HET EDUCATIEBUDGET ..	13
5.1	INTEGRALE BESLUITVORMING EN DILEMMA'S	13
5.2	UITKOMSTEN VOORLOPIGE INVENTARISATIE GEMEENTEN	14
6	CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	15
6.1	CONCLUSIE	15
6.2	AANBEVELINGEN	15
	BIJLAGEN	16
	BIJLAGE 1 FINANCIEEL KADER	16
	BIJLAGE 2: OVERZICHT ACTIVITEITEN EDUCATIE 2010	17
	BIJLAGE 3: DE PARTICIPATIELADDER	18
	BIJLAGE 4 VRAGENLIJST ONDERZOEK 'LEREN VOOR LEVEN'	20

1 Inleiding

In 2006 hebben de gemeenten van de Oosterschelderegio een beleidskader vastgesteld voor de inkoop van trajecten volwasseneneducatie. Hierin is volwasseneneducatie in een brede beleidscontext geplaatst:

Volwasseneneducatie is geen doel op zich, maar een instrument dat in relatie tot het bredere gemeentelijk veld van sociaal beleid en welzijn kan worden ingezet om een volwaardige participatie aan de samenleving te bereiken; Volwasseneneducatie biedt in het bijzonder een meerwaarde voor een groep volwassenen die in een achterstandsituatie verkeert of hierin dreigt te geraken door een tekort aan maatschappelijke, sociale of beroepsmatige kennis en vaardigheden.

Educatieve trajecten worden ingezet in aansluiting op lokaal beleid, zoals re-integratiebeleid en de WMO. Belangrijke doelgroepen zijn: uitkeringsgerechtigden met een langere afstand tot de arbeidsmarkt, vrijwilligers, mantelzorgers, laaggeletterden, ouderen, jongeren zonder startkwalificatie en mensen met een beperking. Educatie heeft voor al deze groepen als doel om de maatschappelijke participatie en de zelfredzaamheid te bevorderen.

Sinds 2006 hebben landelijk een aantal veranderingen plaatsgevonden in het denken over participatie en wetgeving waarin participatie een centraal doel is. Dit maakt het wenselijk om de uitgangspunten voor educatie bij te stellen en aan te scherpen. Een aantal ontwikkelingen zijn in het kader van volwasseneneducatie in het bijzonder relevant:

- In 2007 is de Wet Inburgering (WI) ingevoerd, waarmee inburgeraars meer eigen verantwoordelijkheid hebben gekregen om het inburgeringsexamen te halen. De inburgering in het kader van de Wet Inburgering Nieuwkomers (WIN) werd voordien vooral uitgevoerd door ROC Zeeland, waardoor de budgetten voor volwasseneneducatie en inburgering gemakkelijk konden worden gecombineerd. Op basis van de WI zijn de inburgeringsvoorzieningen aanbesteed. De uitvoering ligt nu behalve bij ROC Zeeland ook bij Agens en Accessio. Bovendien mogen de educatiemiddelen niet meer worden ingezet voor trajecten Nederlands als Tweede Taal (NT2) op niveau A1 en A2 (het wettelijke niveau voor inburgering). Door deze ontvlechting van inburgering en educatie kwam er meer ruimte voor educatie aan andere groepen dan inburgeringsbehoeftigen.
- In 2007 is ook de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) van kracht geworden. Met de Wmo is de stap gemaakt van verzorging naar ondersteuning van burgers met als doel zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie. Gemeenten hebben de taak om de beperkingen van burgers te compenseren. Dit betekent een omslag in denken. Het gaat niet meer om de vraag of iemand recht heeft op een voorziening of ondersteuning, maar om wat hij nodig heeft om te kunnen participeren. Deze benadering vraagt een bredere oriëntatie op de instrumenten die gemeenten beschikbaar hebben om de participatie te bevorderen. Participatievoorzieningen zoals inburgerings- re-integratie- en educatietrajecten komen dan in beeld.
- Per 1 januari 2009 is de wet participatiebudget ingevoerd. Hiermee wordt (geleidelijk) ontschotting gerealiseerd van de budgetten voor volwasseneneducatie, inburgering en re-integratie. Gemeenten krijgen zo meer mogelijkheden om effectiever te kunnen werken aan de arbeidsparticipatie, sociale redzaamheid en maatschappelijke participatie van burgers. Bij het ontschotten van participatiebudgetten wordt door het Rijk rekening gehouden met de kwetsbaarheid van de roc-infrastructuur. Daarom geldt tot en met 2012 nog een bestedingsverplichting bij roc's ter hoogte van het budget voor volwasseneneducatie. In 2009 was dit budget nog geormerkt voor besteding aan educatie. Per 2010 kunnen gemeenten behalve educatieopleidingen ook re-integratie- en inburgeringsvoorzieningen inkopen bij roc's.

- Per 1 oktober 2009 is de Wet Investeren in Jongeren ingevoerd (WIJ). Jongeren tot 27 jaar hebben sindsdien geen recht meer op een bijstandsuitkering. In plaats daarvan bieden gemeenten hen een werk en/of leertraject aan.

Naast deze inhoudelijke ontwikkelingen worden gemeenten geconfronteerd met een aanzienlijke korting op het educatiebudget. In 2010 is het educatiebudget in het kader van de WEB al met 24% gedaald ten gunste van taal en rekenen in het MBO. Voor 2011 heeft het Rijk een vervolgekorting van 20% aangekondigd. In 2009 was er regionaal nog een budget van bijna € 1,7 miljoen beschikbaar voor educatie. In 2011 is dit nog maar tussen de 9 ton á € 1 miljoen, zodat nadere keuzes moeten worden gemaakt. In deze notitie worden daarvoor uitgangspunten en doelstellingen geformuleerd.

In de Wmo, de Wi, de WIJ en de wet op het participatiebudget staat de maatschappelijke, sociale en economische participatie van burgers centraal.

Er wordt een beroep gedaan op eigen verantwoordelijkheid en mogelijkheden die mensen ter beschikking hebben om mee te doen in de samenleving.

Gemeenten kunnen de belemmeringen die inwoners ondervinden om goed te functioneren in de maatschappij, compenseren in het kader van deze participatiewetten.

Volwasseneneducatie biedt mensen de kans om hun zelfredzaamheid te vergroten en hun mogelijkheden voor participatie uit te breiden.

2 Doelstelling en uitgangspunten van deze notitie

Doel van deze notitie is het bieden van een basis voor een discussie binnen gemeenten over een doelgerichte en effectieve inzet van de middelen voor volwasseneducatie in de periode 2010-2012. Als regionaal kader zijn doelstellingen en aanbevelingen geformuleerd op basis van de volgende drie uitgangspunten:

- **Educatie bevordert de zelfredzaamheid en participatie:** Participerende burgers staan niet aan de kant, maar doen naar vermogen volwaardig en actief mee aan de samenleving en hebben daardoor invloed. Zo draagt participatie bij aan het individuele welbevinden. Maar participatie is ook aantrekkelijk vanuit een oogpunt van sociale samenhang. Zij kan leiden tot onderlinge contacten, ondersteuning en hulp. Participatie in de vorm van arbeid, onderwijs, vrijwillige inzet en mantelzorg houden de welvaart op peil en zorgen dat sociale voorzieningen in stand blijven door de vraag te stellen wat iemand nodig heeft om te participeren gaat de aandacht uit naar de mogelijkheden van mensen.
- **Volwasseneducatie is een instrument ten behoeve van het brede gemeentelijk beleid:** educatie kan in dienst staan of een aanvulling zijn op het brede gemeentelijke welzijns en sociale beleid. Waar wenselijk wordt educatie ingezet als aanvulling op voorzieningen vanuit de Wet Inburgering, Wet Werk en Bijstand, schuldhulpverlening, de Wmo, de Wet Wij en het jeugd- en onderwijsbeleid.
- **Volwasseneducatie sluit aan op de maatschappelijke én individuele behoefte:** Educatietrajecten dienen aan te sluiten bij de behoefte van individuele burgers. Sommige onderdelen van volwasseneducatie blijken jaar in jaar uit in een behoefte te voorzien van diverse doelgroepen in alle gemeenten. Denk aan het Vavo, het aanbod voor allochtone en autochtone laaggeletterden en digitale vaardigheden. Daarnaast hebben lokale instellingen en gemeenten wisselende educatieve vragen, waarvoor maatwerk nodig is. In beide gevallen dient de aandacht uit te blijven gaan naar wat de individuele deelnemer nodig heeft en wat vanuit gemeenten en maatschappelijke organisaties wenselijk wordt geacht.

Deze uitgangspunten worden in paragraaf 4 uitgewerkt en geconcretiseerd in doelstellingen.

De afspraken die op basis van deze notitie worden gemaakt gelden voor een relatief korte periode. Per 1 januari 2013 kunnen gemeenten het participatiebudget volledig integraal inzetten omdat verplichting om het educatiedeel te besteden bij een ROC dan vervalt. Gemeenten zullen ter voorbereiding daarop moeten nadenken hoe zij deze grotere beleidsvrijheid willen gaan benutten. In deze notitie wordt educatie zoveel mogelijk geplaatst in de bredere context van gemeentelijk beleid ten behoeve van de participatie van burgers. De komende jaren kan hier de nodige praktijkervaring mee worden opgedaan. Over uiterlijk twee jaar kan dan vanuit het educatieperspectief een gedegen bijdrage worden geleverd aan de visie van de Oosterschelderegion gemeenten op duurzame participatie en de uitwerking daarvan in de praktijk.

Ter achtergrondinformatie bevat deze notitie de volgende bijlagen:

- Financieel kader
- Inhoudelijk en financieel overzicht volwasseneducatie 2010
- Toelichting op de participatieladder
- Vragenlijst onderzoek 'leren voor leven'

Volwasseneducatie draagt doelgericht en effectief bij aan de participatie van inwoners in de Oosterschelderegio.

3 Effecten van volwasseneneducatie

In opdracht van de projectdirectie Leren en Werken (projectorganisatie van het Ministerie van OC&W en SZW) en de provincie Gelderland heeft Spectrum Gelderland onderzoek uitgevoerd naar de resultaten van volwasseneneducatie. Aan dit onderzoek hebben 32 ROC's (waaronder ROC Zeeland) met 40 locaties, 1127 cursisten en 11 docenten deelgenomen. De deelnemers kregen voor aanvang van een cursus van zes á vijftien lessen en erna een uitgebreide vragenlijst voorgelegd. De onderzoeksresultaten zijn in oktober 2009 gepresenteerd door onderzoeker Maurice de Greef. Uit het onderzoek blijkt dat er bij 40% van de deelnemers aan volwasseneneducatie na de cursus sprake is van een verbetering op alle elementen van sociale inclusie¹. Bij 44% van de mensen is het sociaal isolement afgenomen en 50% heeft zijn of haar vaardigheden verbeterd. De onderzoeker acht deze score hoog in vergelijking met bijvoorbeeld de effecten van reïntegratietrajecten. Verder onderzoek moet uitwijzen of de toename nog groter kan worden als bijvoorbeeld de educatieve trajecten langer zijn dan 15 bijeenkomsten.

Vooraf de mensen met een heel laag opleidingsniveau maken grote sprongen. Opvallend is dat de vooruitgang bij mensen zonder een beroepsopleiding een grotere toename van participatie hebben dan mensen met een beroepsopleiding.

De uitgangspunten en aanbevelingen voor volwasseneneducatie in de Oosterschelderegio zijn mede gebaseerd op de resultaten van dit onderzoek.

Uit landelijk onderzoek blijkt dat mensen door een cursus educatie een betere plek in de samenleving krijgen, en meer gaan participeren door middel van vrijwilligerswerk of het organiseren van wijkactiviteiten

4 Doelstellingen voor de uitvoering

4.1 Educatie ter bevordering van de zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie

De Wmo biedt een kader voor de gemeente om de zelfredzaamheid en de maatschappelijke participatie van burgers (met beperkingen) te bevorderen. Het compensatiebeginsel, neergelegd in artikel 4 van de Wmo, houdt in dat de gemeente de plicht heeft om oplossingen te bieden aan burgers met beperkingen via het treffen van voorzieningen die hem in staat stellen te participeren.

Participeren kan op verschillende niveaus en kan o.a. betrekking hebben op:

- het zo zelfstandig mogelijk voeren van een huishouden
- het voorkomen van terugval bij cliënten uit de maatschappelijke opvang

¹ Leren voor Leven: een eigen plek in het dagelijks leven. Onderzoeksresultaten outcome en invloed van volwasseneneducatie – Maurice de Greef (Spectrum CMO Gelderland, oktober 2009).

De Greef onderscheidt 4 elementen van sociale inclusie: 1. activering (zelfredzaamheid); 2. internalisatie (vaardigheden en houdingen); 3. participatie (deelname aan maatschappij); connectie (mensen ontmoeten en contacten onderhouden). Zie voor meer informatie over het onderzoek 'Leren voor Leven' www.spectrum-gelderland.nl onder 'dossiers'.

- het aangaan van sociale contacten
- maatschappelijk deelnemen en maatschappelijk bijdragen
- beschikken over arbeidsvaardigheden en verwerven van eigen inkomen.

De gemeente heeft beleidsruimte in de wijze waarop zij invulling geeft aan deze verplichting. Hierbij kan zij bijvoorbeeld een afweging maken tussen individuele voorzieningen en collectieve voorzieningen, of tussen diensten en materiële voorzieningen. Bij het bepalen van deze voorzieningen houdt de gemeente rekening met de persoonskenmerken en behoeften van de aanvrager.

In het College Zorg & Welzijn is op 30 juni 2010 de notitie 'Participatie en ondersteuning' besproken. Hierin wordt voorgesteld om de participatiedoelstelling leidend te laten zijn bij de ondersteuning van burgers met een ondersteuningsvraag.

In bovengenoemde notitie wordt voorgesteld om de vraag naar ondersteuning te koppelen aan het bevorderen van participatie. Hiermee wordt de link gelegd tussen de ondersteuning t.b.v. participatie in de WMO en de ondersteuning vanuit het participatiebudget. Om dit te bereiken wordt ingezet op een omslag van aanbodgericht naar vraaggericht werken, een integrale werkwijze en versterking van de sociale infrastructuur. Ten behoeve van integraal beleid en gemeentelijke samenwerking wordt geadviseerd gezamenlijke basisprincipes af te spreken in Zeeland en vergelijkbare instrumenten te gebruiken, bijvoorbeeld de participatieladder².

Voor volwasseneneducatie willen we ons aansluiten bij deze voorstellen. Educatie moet zoveel mogelijk worden ingezet voor mensen die door het volgen van een educatietraject zelfstandiger kunnen leren functioneren. Deze mensen zullen geen of minder ondersteuning nodig hebben in de vorm van materiële voorzieningen of diensten. Om er voor te zorgen dat educatie mensen met een ondersteuningsvraag bereikt moet het binnen gemeenten bekend zijn dat educatie (evenals inburgering en re-integratie) een alternatieve of aanvullende voorziening kan zijn bij de invulling van de compensatieplicht van de WMO.

Een ondersteuningsvraag waarmee een burger zich tot de gemeente wendt, wordt niet meer getoetst op het recht op een voorziening. In plaats daarvan wordt in het gesprek met de burger zijn startpositie en sociale omgeving (netwerk) het uitgangspunt om tot een goede oplossing te komen. Een burger die problemen ondervindt bij het zelfstandig voeren van het huishouden kan al gebaat zijn met advies over hoe hij zijn eigen omgeving en netwerk kan inschakelen, terwijl een ander in een situatie zit dat huishoudelijke hulp onontbeerlijk maakt. Wanneer de belemmeringen worden veroorzaakt door een gebrek aan bepaalde vaardigheden, kan een educatief traject ter bevordering van de zelfredzaamheid op de langere termijn de beste ondersteuning zijn. In sommige gevallen kan een combinatie van deze oplossingen het meest effectief zijn.

Doelstellingen:

- *educatie wordt ingezet voor mensen met een ondersteuningsvraag die door middel van een educatietraject leren zelfstandiger te functioneren en participeren;*
- *consulenten WMO, re-integratie en inburgering zijn op de hoogte van de mogelijkheden van educatie als alternatieve of aanvullende voorziening.*

² De participatieladder wordt toegelicht in bijlage 4. De notitie Participatie en Ondersteuning wordt ter reactie voorgelegd aan de gemeenten en geagendeerd voor het portefeuillehoudersoverleg Sociale Zaken (najaar 2010?).

4.2 Educatie als instrument voor het brede gemeentelijke beleid

Educatie kan worden ingezet om gemeentelijke doelstellingen op diverse beleidsterreinen te helpen realiseren. In de vorige paragraaf is al ingegaan op de functie van educatie in relatie tot de compensatieplicht en de Wmo-doelstellingen. Vergelijkbare inzet is mogelijk op het gebied van werkgelegenheid, jeugdbeleid, vrijwilligersbeleid, ouderenbeleid, gezondheidsbeleid, schuldhulpverlening en leefbaarheid.

4.2.1 Educatie in relatie tot de WMO en het bredere welzijnsbeleid

Wanneer vanuit het perspectief van de WMO daadwerkelijk wordt gekeken naar het niveau van zelfredzaamheid en de mogelijkheden om de zelfredzaamheid van een cliënt te bevorderen, komt educatie in beeld. Ook in de randvoorwaardelijke sfeer van de WMO is educatie echter interessant. Zo kunnen vrijwilligers, mantelzorgers en WMO-raden scholing krijgen. Als voorziening kan educatie ook een instrument zijn voor het bredere welzijnsbeleid. De leefbaarheid kan bijvoorbeeld bevorderd worden door cursussen in kleine kernen aan te bieden of lokale studiekringen te organiseren ter bestrijding en voorkoming van sociaal isolement van ouderen.

Voorbeelden en mogelijkheden van educatie in relatie tot welzijnsbeleid:

- Studiekringen: ROC Zeeland begeleid met de rijksmiddelen educatie nog één studiekring. Studiekringen bestaan voornamelijk uit ouderen die zelf hun studiethema's kiezen. Vanwege financiële overwegingen zijn de studiekringen uit de productovereenkomst met het ROC destijds geschrapt. In het eerder genoemde onderzoek van Spectrum Gelderland is gebleken dat de studiekring een krachtige manier is om eenzaamheid van ouderen te voorkomen en bovendien een zinvolle vrijetijdsbesteding oplevert³. Het is de overweging waard om de studiekringen weer in te voeren, omdat het een relatief goedkoop en effectief middel is om het welzijn van ouderen te bevorderen.
- Ook het aantal cursussen gericht op digitale vaardigheden (de zogenaamde computercursussen) is de laatste jaren teruggebracht met als doel ze geheel te schrappen uit het activiteitenplan educatie. Welzijnsorganisaties signaleren echter een blijvende behoefte van vooral ouderen aan scholing op dit vlak. De vraag is zelfs uitgebreid naar leren omgaan met diverse moderne media, zoals mobiele telefoons, internet, digitale camera's enz. In het huidige cursusaanbod zitten daarom cursussen 'oriëntatie op de computer', 'praktisch computergebruik', 'omgaan met moderne communicatiemiddelen', 'mobiele telefonie', 'met je tijd mee' en 'buurt in beeld'.
- Ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers: in 2010 wordt op verzoek van het CZW Bureau een basisstraining voor vrijwilligers en mantelzorgers aangeboden. Deze doelgroep zou op nog veel meer manieren door educatie kunnen worden ondersteund. Te denken valt aan cursussen op het gebied van zorg (bijvoorbeeld tilcursussen), vergaderen en onderhandelen (voor burgeradviesraden en verenigingsbesturen) en leren grenzen afbakenen (vooral voor mantelzorgers).
- Educatie ter bevordering van de zelfredzaamheid en weerbaarheid van mensen met een fysieke of verstandelijke beperking: voor mensen met een beperking zijn soms aanpassingen nodig. ROC Zeeland neemt deel aan het Overleg Onbeperkt Leren Oosterschelderegio (OLO) met onder andere Stichting Mee, 't Gors, Visio, Sport Zeeland en Indigo. In dit overleg worden scholings- en trainingsbehoefte gesignaleerd onder de doelgroepen van betrokken organisaties. Dit leidt soms tot speciaal cursusaanbod van het ROC voor mensen met een beperking in samenwerking met betrokken organisaties. Op meer structurele basis worden ook cursussen aangeboden aan mensen met een licht verstandelijke handicap die vallen

³ De studiekring is OK! Ontmoeting en Kennisverrijking voor ouderen (Spectrum Gelderland, april 2008)

onder de Wajong- en/of WSW-regeling (zie paragraaf 4.2.3.). In 2009 is de functie 'Begeleiding' voor mensen met een lichte beperking uit de AWBZ geschrapt. De begeleiding vanuit de AWBZ is nu beperkt tot mensen met een matige of ernstige beperking op het vlak van zelfredzaamheid. De begeleiding bij participatie in de samenleving is vervallen. Het CSO, de landelijke koepel van ouderenorganisaties, signaleert dat ouderen waarvoor de dagopvang of begeleiding wegvalt, dreigen te vereenzamen en veel minder participeren.⁴ Mogelijk neemt de vraag naar ondersteuning door gemeenten vanuit deze groep toe en liggen er in dit kader ook mogelijkheden voor inzet van educatie.

- Gedetineerden en ex-gedetineerden: Sinds de invoering van het participatiebudget kunnen educatie, re-integratie en inburgering al tijdens de detentie worden aangeboden, ook als de gedetineerde in een penitentiaire inrichting buiten de betreffende gemeente verblijft. Participatievoorzieningen, waaronder educatie, kunnen daarnaast in het kader van nazorg een goede bijdrage leveren aan de duurzame participatie van de ex-gedetineerde. In Zeeland is stichting DOOR een belangrijke partner. Dit is een categoriale instelling voor resocialisatie en integratie van (ex) gedetineerden en daarmee zeer gespecialiseerd in de nazorgtrajecten aan deze doelgroep.
- Educatie in het kader van leefbaarheid in kleine kernen en wijken: Cursussen kunnen ook in wijk- en dorpsgebouwen worden gegeven. Educatie kan dan bijvoorbeeld in het verlengde liggen van problemen waar mensen uit het dorp of de wijk tegenaan lopen, of ten behoeve van een bepaald wijkinitiatief. In het land wordt her en der gewerkt met buurtacademies. Het cursusaanbod wordt hier afgestemd op de lokale behoeften en wensen. Educatie heeft dan meteen een ontmoetingsfunctie voor buurtbewoners. In overleg met woningbouwverenigingen en welzijnswerkers kan bekeken worden of en waar hier behoefte aan is.

Doelstellingen:

- *Educatie wordt ingezet als middel om doelstellingen van het gemeentelijke wmo- en welzijnsbeleid te realiseren. Hierbij kan gedacht worden aan educatie t.b.v.:*
 - *Bevordering van zelfredzaamheid en sociale participatie van burgers (o.a. mensen met een beperking, ouderen, (ex-)gedetineerden*
 - *Ondersteuning van vrijwilligers, mantelzorgers en burgerparticipatie*
 - *Bevordering van de leefbaarheid in kleine kernen en wijken*
- *Er is afstemming met maatschappelijke organisaties over de inkoop van educatie.*

4.2.2 Relatie met het gemeentelijke jeugd- en onderwijsbeleid

Gemeenten hebben verantwoordelijkheden in het kader van de leerplicht (tot 16 jaar), de kwalificatieplicht (tot 18 jaar) en vervolgens de werkleerplicht voor jongeren tot 27 jaar die een bijstandsuitkering aanvragen. Volwasseneneducatie maakt als onderdeel van het ROC deel uit van de (regionale) onderwijsinfrastructuur en kan worden ingezet voor jongeren vanaf 18 jaar ten behoeve van een startkwalificatie (HAVO of VWO-diploma), als aanvulling op een beroepsopleiding of als opstap naar een vervolgopleiding of werk.

Bij de inwerkingtreding van de WEB is het Voortgezet Algemeen Vormend Volwassenenonderwijs (VAVO) ondergebracht bij educatie. Deze voorziening biedt een tweede kans voor volwassenen die in het verleden hun middelbare schooldiploma niet hebben gehaald. De laatste jaren maakt een steeds jongere groep gebruik van het VAVO (zie de *bijgevoegde factsheet VAVO*). Begin 2010 heeft een tijdelijke werkgroep van gemeenteambtenaren uit Walcheren en de Oosterschelderegio geadviseerd het VAVO in stand te houden, maar tegelijkertijd het VAVO te betrekken bij een bredere visie op de

⁴ Zorg & Welzijn – Pakketmaatregelen AWBZ treffen veel ouderen (27-07-2010)

infrastructuur van onderwijstrajecten met een zorgcomponent voor jongeren en jongvolwassenen. In het project 'plusvoorzieningen' zullen de gemeenten en het onderwijs van de regio's Walcheren en de Oosterschelderegio bovendien een visie ontwikkelen op de bredere infrastructuur van voorzieningen voor jongeren tot ca. 23 jaar waarvoor het halen van een startkwalificatie binnen het reguliere onderwijs niet mogelijk blijkt⁵.

Ook is geadviseerd te onderzoeken of de toegang tot VAVO-activiteiten via de gemeenten gereguleerd kan worden, zodat er meer zicht is op de doelgroep die gebruik maakt van het VAVO.⁶

Vanwege de korting op de educatiemiddelen legt de instandhouding van een VAVO-voorziening een relatief grotere druk op het educatiebudget. Uitgaande van de kosten voor het VAVO in 2010 beslaat dit in 2011 30 tot 40% van het voor educatie beschikbare budget. Gemeenten en ROC moeten daarom bezien hoe en onder welke voorwaarden het VAVO in stand kan worden gehouden. De te ontwikkelen visie op de bredere infrastructuur is in dit kader relevant.

Het educatiebudget wordt nu ook ingezet voor lessen in vaktaal voor (veelal allochtone) jongvolwassenen vanaf 18 jaar die bij het ROC de sCool-opleiding volgen. Deze opleiding voor risicjongeren tussen de 16 en 23 jaar leidt jongeren op tot arbeidsmarktgekwalificeerd assistent (AKA). Het is een zogenaamde brede assistentenopleiding, niveau 1 van het MBO en biedt uitstroommogelijkheden naar werk of een aan de uitstroomrichting verwante opleiding op niveau 2.

Tot slot heeft de invoering van de Wet Investeren in Jongeren geleid tot een nieuwe doelgroep voor educatie. Op verzoek van de gemeente Tholen heeft het ROC de training 'Jumpstart' ontwikkeld voor jongeren die onder de WIJ vallen. In 8 weken wordt gewerkt aan sociale vaardigheden, mentale ontwikkeling, sollicitatievaardigheden, budgetteren, leren studeren en vaardigheden voor het alledaagse levensonderhoud. Jumpstart wordt in de tweede helft ook aangeboden voor WIJ-jongeren uit de Bevelandse gemeenten.

Volwasseneneducatie is in bovengenoemde voorbeelden een aanvulling op de onderwijsinfrastructuur voor mensen die belemmeringen hebben ondervonden om in het reguliere onderwijs hun diploma te halen of daarna moeite hebben gehad met een goede doorstroom naar vervolgonderwijs of werk. In het kader van jeugdbeleid kan ook worden gedacht aan de inzet van educatie gericht op opvoedingsondersteuning.

Doelstellingen:

- *Educatietrajecten in het kader van VAVO, sCool en de wet WIJ worden ingezet voor jongvolwassenen wanneer andere voorzieningen niet kunnen voorzien in het maatwerk dat nodig is én als het gaat om het leren van basisvaardigheden die tot de kerncompetenties van de volwasseneneducatie horen.*
- *Er is onderzocht of de toegang tot VAVO-activiteiten via de gemeenten gereguleerd kan worden; hierbij zal ook de positionering en financiering van het VAVO worden betrokken. Uitgegaan wordt van een gezamenlijke aanpak met de gemeenten van Walcheren, aangevuld met het VO en het MBO¹.*
- *Er is afstemming met de ambtenaren onderwijs, jeugd, RMC/leerplicht en wet WIJ worden bij de te maken keuzes bij de inkoop van educatie voor jongeren tot 27 jaar.*
- *Er is onderzocht of er vanuit de Centra voor Jeugd- en Gezin behoefte is aan educatie ten behoeve van opvoedingsondersteuning.*

⁵ ROC Zeeland is penvoerder voor de projecten in het kader van de tijdelijke regeling Plusvoorzieningen. In de 'Kadernota participatiebeleid Walcheren 2010-2014' wordt geadviseerd dit onderzoek vóór 1 januari 2011 af te ronden. Met betrekking tot de regulering van de toegang tot het VAVO kunnen voorlopige afspraken worden gemaakt. *Uitgegaan wordt van een gezamenlijke aanpak met de gemeenten van Walcheren, aangevuld met het VO en het MBO.* Het project in het kader van de Plusvoorzieningen houdt er echter rekening mee dat het hele jaar 2011 nog nodig is om tot concrete voorstellen te komen voor meer samenhang en samenwerking in de onderwijsinfrastructuur boven de Westerschelde. Het resultaat van dit traject kan weer tot nieuwe inzichten leiden.

⁶ Notitie 'Voortgezet Algemeen Volwassenen Onderwijs (VAVO) boven de Westerschelde' – februari 2010.

4.2.3 Relatie met het bredere participatiebudget en gemeentelijk sociaal beleid

Relatie met inburgering

Van oudsher heeft educatie een link met inburgering. Nederlands als Tweede Taal is nog steeds onderdeel van de kwalificatiestructuur educatie. Tot de invoering van de Wet Inburgering boden de meeste ROC's inburgeringscursussen voor oudkomers aan, met financiering door de gemeenten vanuit het educatiebudget. Nog steeds worden met educatiemiddelen NT2-alfabetiseringscursussen en NT2-cursussen boven het inburgeringsniveau aangeboden. De alfabetiseringscursussen zijn van belang om mensen die nog niet het nodige instapniveau hebben voor te bereiden op een inburgeringstraject. De cursussen boven het inburgeringsniveau kunnen worden gezien als natraject en helpen mensen om duurzaam te participeren in de Nederlandse maatschappij en arbeidsmarkt. Ten behoeve van duale inburgeringstrajecten kan educatie ter aanvulling worden ingezet. Bijvoorbeeld door een cursus vaktaal voor bepaalde sectoren *en stagebegeleiding*. ROC Zeeland biedt sinds enige jaren Step2-trajecten aan. Dit zijn inburgeringstrajecten in combinatie met een beroepsopleiding op AKA-niveau, waarvan beroepspraktijkvorming (stage) onderdeel uitmaakt. Deze trajecten worden gefinancierd vanuit drie geldstromen: rijksmiddelen beroepsopleiding (voor de beroepsopleiding), educatiemiddelen (voor aanvullende algemene vaardigheden, zoals (vak)taal) en inburgeringsmiddelen (ten behoeve van het wettelijke lesgeld van de deelnemers). Als pilot start het ROC in september met een extra inspanning vanuit educatie ten behoeve van dualisering van een aantal andere inburgeringstrajecten. Ook voor mensen die het inburgeringsexamen niet hebben gehaald en ontheffing hebben gekregen kunnen educatiemiddelen worden ingezet om hun sociale redzaamheid te bevorderen en de taalbeheersing op een hoger plan te tillen.

Van de NT2 alfabetiseringscursussen en niveauverhogingscursussen maakt een relatief grote groep gebruik. In 2010 staan er respectievelijk 72 en 78 trajecten gepland. Dit zijn vrij intensieve trajecten van 5 tot 15 uur per week. Wanneer hetzelfde niveau gehandhaafd wordt als in 2010 leggen de NT-2 trajecten beslag op 65% van het educatiebudget (uitgaande van een budget van 1 miljoen euro, het budget kan ook lager uitvallen).

Wanneer er keuzes gemaakt moeten worden in de besteding van het educatiebudget kunnen gemeenten eventueel besluiten om WI-middelen te investeren in de alfabetiseringscursussen, omdat dit gezien kan worden als een voortraject van inburgering. Ook kan gedacht worden aan financiering vanuit de WI van kortere instapcursussen en de dualisering van inburgeringstrajecten.

Relatie met re-integratie

Ten behoeve van arbeidstoeleiding biedt educatie de mogelijkheid om trajecten aan te bieden die voorbereiden op re-integratie of een beroepsopleiding. Het traject in het kader van de wet WIJ (zie paragraaf 1.1.2) is hier een voorbeeld van. Educatie kan ook een aanvulling zijn op een re-integratietraject of een rol spelen bij de toeleiding naar vrijwilligerswerk. In sommige gevallen kan een educatietraject zelfs dezelfde functie vervullen als een re-integratietraject.

Relatie met schuldhulpverlening

Educatie kan in combinatie met een schuldhulpverleningstraject worden aangeboden, zodat mensen na de hulpverlening in staat zijn om uit de schulden te blijven. Ook preventief kunnen cursussen op het vlak van omgaan met geld worden aangeboden.

Educatie en overig sociaal beleid

Educatie kan ook een functie vervullen voor mensen die vallen onder diverse andere wet- en regelgeving:

- Wet Arbeidsgeschiktheidsvoorziening jong gehandicapten (Wajong),
- Wet Sociale Werkvoorziening (WSW)
- Werkloosheidswet
- Wet stimulering arbeidsparticipatie (Stap)
- Wet Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA)

Op sociale werkplaatsen worden nu af en toe in-company educatiecursussen aangeboden. Er is bijvoorbeeld behoefte aan basisvaardigheden zoals taal en rekenen en computervaardigheden. Onder

het personeel van sociale werkplaatsen zijn relatief veel laaggeletterden. In het kader van het Zeeuwse Aanvalsplan Laaggeletterdheid is daarom extra ingezet op taalvaardigheden. Voor jongvolwassenen met een verstandelijke beperking die onder de Wajong-regeling vallen, is al jaren de Speciaal Onderwijs Groep ingericht. Wajongers gaan één of twee dagen in de week naar het ROC om hun basisvaardigheden bij te houden en te ontwikkelen op het gebied van taal, rekenen, computer, koken, omgaan met geld en werkervaring in de praktijkcentra van het ROC. De inhoud is mede afhankelijk van de deelnemers. De Speciaal Onderwijs Groep wordt samen met de Walcherse gemeenten gefinancierd. Vanwege financiële keuzes die Walcheren heeft moeten maken krijgen de deelnemers per januari 2011 maximaal één dag aangeboden. Een vergelijkbare cursus wordt nu in de avonduren aangeboden aan volwassenen met een verstandelijke beperking.

Doelstellingen:

- *Gemeenten bepalen in het kader van hun inburgeringsbeleid of en in welke mate zij de NT2 trajecten alfabetisering, instaptrajecten, niveauverhoging en dualisering van inburgeringstrajecten willen aanbieden.*
- *Er worden regionaal vóór 1 november 2010/1 januari 2011 (?) afspraken gemaakt over de bekostiging van NT2 alfabetisering, niveauverhoging en dualisering (uit WI en/of WEB-middelen).*
- *Er worden jaarlijks afspraken gemaakt met de SW-bedrijven over scholing vanuit educatie voor hun cliënten (in het kader van de WSW)*
- *Er is afstemming met de sociale diensten en het uuv-werkbedrijf over de inzet van educatie voor mensen in de WSW, Wajong, WW en WIA en eventueel educatieaanbod in het kader van de Stap.*

4.3 Aansluiten bij individuele én maatschappelijke behoefte

Van oorsprong wordt educatie aangeboden voor een brede groep mensen. De kwalificatiestructuur educatie was bovendien sterk bepalend voor het aanbod. Gemeenten hoefden eigenlijk alleen maar te controleren of het ROC binnen de financiële kaders bleef. Deze aanbodgerichte benadering is steeds meer aan het verdwijnen, waardoor er nieuwe vormen van educatie zijn bijgekomen die niet strikt onder de kwalificatiestructuur geplaatst kunnen worden. Deze nieuwe trajecten worden vooral ontwikkeld op verzoek van maatschappelijke organisaties zoals welzijnsinstellingen, ouderenwerk, vrijwilligerscentrales, woningbouwverenigingen en sociale werkvoorzieningen. Ook heeft het ROC haar netwerk binnens gemeenten uitgebreid naar het RMC en consultants sociale zaken. Dit leidt tot hele nieuwe trajecten (zoals aanbod voor mantelzorgers en cliënten wet WIJ) of aanpassingen (computercursussen worden bijvoorbeeld steeds meer vervangen door cursussen m.b.t. een breed scala aan digitale vaardigheden, afhankelijk van de behoefte van de cursusgroep). De vraaggerichte benadering is bevorderd door het onderzoek naar maatwerk dat ROC Zeeland begin 2009 heeft uitgevoerd. Met het participatiebudget en de kanteling in de WMO komt specifiek maatwerk voor cliënten WMO, Sociale Zaken en inburgeraars ook steeds meer in beeld.

Aan bepaalde 'traditionele' onderdelen van volwasseneneducatie is echter ook nog steeds behoefte. Dit geldt bijvoorbeeld voor het VAVO, cursussen Nederlands, rekenen en NT2.

Voor het VAVO en de NT2-opleidingen (alfabetisering en niveauverhoging) worden tot nu toe beschouwd als belangrijke basisvoorzieningen die open toegankelijk zijn voor de mensen die het nodig hebben. Ook op de cursussen computervaardigheden en Engels werden lange tijd als zodanig beschouwd. Door gemeentelijke keuzes is het intussen niet meer vanzelfsprekend dat iedereen daar aan kan deelnemen. De cursussen Engels worden in 2010 helemaal afgebouwd en de computercursussen worden alleen op verzoek van maatschappelijke organisaties en na overleg met het SWVO c.q. gemeenten, aangeboden.

Het is zoeken naar een ideale mix van open toegankelijk aanbod voor iedereen die daar behoefte aan heeft en maatwerk voor mensen die via de gemeentelijke loketten toegeleid worden naar educatie. Dit is uiteraard ook een financiële afweging. Instandhouding van het VAVO en de NT2-opleidingen bete-

kent automatisch dat er minder financiële ruimte is voor maatwerktrajecten. Voor een goede afweging is de afstemming met diverse beleidsterreinen, zoals in de voorgaande paragrafen onder de doelstellingen voorgesteld, noodzakelijk. Ook de uitkomst van de discussie met betrekking tot de rol en financiering van het VAVO speelt hierin een rol.

Doelstelling:

In afstemming met diverse gemeentelijke beleidsterreinen wordt besloten welk algemeen aanbod educatie in ieder geval wordt ingekocht en wat de financiële ruimte wordt voor flexibel en vraaggericht aanbod per 1 januari 2011. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de behoefte aan educatie die maatschappelijke organisaties bij hun doelgroep signaleren.

5 Keuzes maken als gevolg van de bezuinigingen op het educatiebudget

In paragraaf 4 zijn de diverse mogelijkheden van educatie toegelicht. Op basis van de educatieactiviteiten in 2010 kan geconcludeerd worden dat in grote mate recht wordt gedaan aan de in deze notitie voorgestelde centrale uitgangspunten. Er wordt bijgedragen aan gemeentelijke participatiedoelstellingen in het kader van het sociale beleid, jeugd- en onderwijsbeleid en de WMO. Het draagt bij aan de zelfredzaamheid en het maatschappelijk functioneren van de deelnemers. Dit gebeurt bijvoorbeeld door:

- cursussen voor laaggeletterden
- trajecten Nederlands als Tweede Taal voor analfabeten en mensen die het Nederlands op een hoger niveau dan het inburgeringsniveau willen beheersen;
- scholing van cliënten van SW-bedrijven op het gebied van taal, rekenen en computervaardigheden;
- trajecten die voorbereiden op een beroepsopleiding of ter aanvulling op een beroepsopleiding;
- cursussen t.b.v. de zelfredzaamheid van ouderen en mensen met fysieke, verstandelijke of sociale beperkingen;
- cursussen voor mantelzorgers en vrijwilligers
- cursussen die voorbereiden op vrijwilligerswerk
- trajecten voor jongeren in het kader van de Wet WIJ

Sinds de invoering van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) is het VAVO bovendien een belangrijk onderdeel. Vorig jaar hebben de Zeeuwse gemeenten boven de Westerschelde geconcludeerd dat het VAVO een belangrijke voorziening is ter voorkoming van voortijdig schooluitval. Voor volwassenen biedt het VAVO bovendien een tweede kans om een startkwalificatie te halen, het minimale onderwijsniveau dat nodig is voor de Nederlandse arbeidsmarkt.

Alhoewel al deze educatietrajecten bijdragen aan de participatie van burgers op verschillende vlakken, kan ook worden geconcludeerd dat de afdelingen welzijn en sociale zaken tot nu toe beperkt betrokken zijn bij het maken van keuzes over de inzet van het educatiebudget. Soms is er afstemming t.b.v. specifieke trajecten, maar het actief formuleren van de educatie vraag vanuit diverse beleidsterreinen en portefeuilles gebeurt nog maar in beperkte mate. Nu het educatiebudget drastisch minder wordt, en er dus keuzes gemaakt moeten worden, is de werkgroep educatie van mening dat zij hier niet zelfstandig over kan adviseren, juist vanwege de bijdrage die educatie levert aan diverse beleidsterreinen.

5.1 Integrale besluitvorming en dilemma's

Voor een goede besluitvorming is afstemming nodig met diverse beleidsterreinen en maatschappelijke organisaties. Hieronder wordt toegelicht wat de relatie is van het lopende aanbod educatie met het brede gemeentelijke beleid om helderheid te geven in de dilemma's waar gemeenten voor staan.

NT2

Wanneer het aantal NT2-trajecten wordt teruggebracht, heeft dit direct gevolgen voor het inburgeringsbeleid van gemeenten en de maatschappelijke en economische participatie van anderstaligen. Dit geldt ook voor de bijdrage van educatie aan de geïntegreerde trajecten voor inburgeraars en laag-opgeleiden.

Op verzoek van de afdelingen Inburgering wordt in de tweede helft van 2010 bovendien geïnvesteerd in duale inburgeringstrajecten bij het ROC. Omdat al duidelijk was dat hier in 2011 waarschijnlijk geen educatiemiddelen meer voor beschikbaar zijn, werd er rekening meegehouden om dit per 2011 met inburgeringsmiddelen voort te zetten. In veel gevallen kan dit ook een alternatief zijn voor de geïntegreerde trajecten educatie/MBO voor inburgeraars.

Vavo

Het VAVO legt ook een groot beslag op het educatiebudget. Vorig jaar is echter geconcludeerd dat dit in het perspectief van de gehele infrastructuur van onderwijstrajecten voor jongeren met extra zorgbehoefte bekeken moet worden en dat dit, samen met Walcheren, wordt opgepakt in het kader van het project Plusvoorzieningen. Voor nadere duidelijke keuzes op dit punt moeten de uitkomsten van dit traject eind 2011 worden afgewacht. Intussen zal wel samen met de Walcherse gemeenten worden gekeken of de toegang tot het VAVO per 2011 standaard via de RMC's kan worden gereguleerd.

Sociale Redzaamheid

Een relatief klein deel van het educatiebudget gaat nu naar activiteiten sociale redzaamheid en basis-educatie. Omdat dit over het algemeen korte trajecten betreft, wordt met een relatief gering budget een groot aantal mensen bereikt. Het gaat om cursussen die de zelfredzaamheid bevorderen van meer kwetsbare burgers zoals ouderen en mensen met een beperking. Dergelijke trajecten dragen bij aan de WMO-doelstellingen en zouden in het kader van De Kanteling nog meer kunnen worden benut als aanvullende of alternatieve voorziening.

Maatwerk

De maatwerktrajecten worden op basis van specifieke vragen van gemeenten en maatschappelijke instellingen vormgegeven. In Tholen hebben in dit kader bijvoorbeeld een aantal trajecten gedraaid voor jongeren die onder de Wet WIJ vallen en een lange afstand hebben tot werk en opleiding. Vanuit het Bureau CZW wordt met het ROC een basistraining voor vrijwilligers en mantelzorgers georganiseerd met educatiemiddelen. Op basis van signalen van vrijwilligershuizen en lokale welzijnsorganisaties worden diverse trainingen op maat verzorgd voor specifieke cliënten en doelgroepen.

5.2 Uitkomsten voorlopige inventarisatie gemeenten

Binnen een aantal gemeenten is een eerste ambtelijke verkenning uitgevoerd naar de wensen vanuit de verschillende afdelingen ten aanzien van educatie⁷. Deze eerste verkenning levert vooral inzicht op in wat in het huidige educatieaanbod waardevol wordt geacht, zonder dat nog formele afwegingen gemaakt worden.

In het algemeen wordt belang gehecht aan een gevarieerde inzet van de educatiemiddelen voor een breed aantal doelgroepen.

Een aantal onderdelen van educatie wil men graag behouden:

- Cursussen voor laaggeletterden
- Trajecten voor cliënten in het kader van de Wet WIJ (Jumpstart)
- Cursussen digitale vaardigheden voor senioren om met hun tijd mee te kunnen
- Cursussen omgaan met moderne apparaten (mobiele telefoons, navigatie, televisies, wasmachines)
- Vitaliteitstraining

Met het oog op de bezuinigingen worden de volgende aandachtspunten meegegeven:

- Mogelijk is er nog overlap van het huidige aanbod met aanbod van andere organisaties
- Mede in het kader van Passend Onderwijs kan verwacht worden dat de behoefte aan het VAVO minder wordt

⁷ Op moment van schrijven zijn reacties ontvangen van de gemeenten Goes en Tholen.

- Door bezuinigingen op andere budgetten wil men mogelijk een groter beroep gaan doen op het educatiebudget vanuit het sport- en verenigingsleven (o.a. cursussen voor verenigingsbesturen, Sociale Hygiëne, Instructie Verantwoord Alcoholgebruik, EHBO en AED).
- Kijk kritisch naar wat dual moet. Een taaltraject kan ook nuttig zijn.

6 Conclusie en aanbevelingen

6.1 Conclusie

Beleidsontwikkelingen en veranderingen in wetgeving sinds 2006 waren aanleiding voor de werkgroep educatie om de uitgangspunten en doelstellingen voor volwasseneneducatie te actualiseren.

In deze notitie is toegelicht hoe educatie op diverse terreinen de zelfredzaamheid en participatie van mensen kan bevorderen. Educatie kan een aanvulling of alternatief zijn voor gemeentelijke voorzieningen in het kader van de Wmo, het bredere welzijnsbeleid, inburgering, re-integratie en het jeugd- en onderwijsbeleid en dit is het voor een groot deel al. Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat educatie nog maar beperkt bewust wordt ingezet in het kader van deze beleidsterreinen, terwijl schrappen van educatieactiviteiten wel gevolgen heeft voor de participatie van burgers.

Vanwege de bezuinigingen door het Rijk is inmiddels wel duidelijk dat er keuzes gemaakt moeten worden. Op 4 oktober zijn de bedragen van de participatiebudgetten 2011 gepubliceerd, waardoor nu ook de financiële mogelijkheden concreet in beeld kunnen worden gebracht.

6.2 Aanbevelingen

- Gemeenten worden geadviseerd om intern een integrale discussie te voeren over de inzet van educatie; De werkgroep Educatie neemt hiertoe initiatief.
- Bij de discussie over educatie wordt geadviseerd rekening te houden met het langere termijnperspectief. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn de ontschotting van het participatiebudget per 2013, de kanteling in de WMO en de decentralisatie van taken op het gebied van participatie naar gemeenten;
- Voor de periode 2011-2012 zal een nieuwe Raamovereenkomst met ROC Zeeland worden gesloten namens alle gemeenten in de regio. Daarom wordt geadviseerd op basis van de lokale verkenning regionale afwegingen te maken t.a.v. de trajecten die met educatiemiddelen worden ingekocht en trajecten die men zo mogelijk wil behouden door middel van alternatieve financiering (o.a. nieuwe afspraken over het VAVO, NT2 trajecten in het kader van inburgering en re-integratie).
- Aanbevolen wordt om de trajecten educatie langs de participatieladder te leggen en hierover met het ROC afspraken te maken om de inzetbaarheid van educatie meer zichtbaar te maken. Daarnaast wordt ook gedacht aan de organisatie van een periodieke informatiemarkt- of bijeenkomst over het educatieaanbod en de maatwerkmogelijkheden.
- Aanbevolen wordt om met behulp van de vragenlijst van het onderzoek 'Leren voor leven' onder deelnemers van verschillende educatietrajecten een evaluatie uit te voeren over de effecten van de betreffende cursussen voor de deelnemers.
- Aanbevolen wordt om in de loop van 2011 en 2012 een bredere visie op participatie te ontwikkelen, waarin zowel volwasseneneducatie als re-integratie en inburgering en eventueel de bevordering van participatie in het kader van de WMO wordt meegenomen. Dit kan per gemeente en (deels) regionaal.

BIJLAGEN

Bijlage 1 Financieel kader

Budgetten educatie per gemeente:

	2009	2010	2011
Borsele	219.423	162.885	128.312
Goes	379.035	285.346	217.718
Kapelle	109.327	84.051	65.490
Noord-Beveland	74.167	53.733	40.746
Reimerswaal	254.670	191.774	145.535
Schouwen-Duiveland	392.765	298.169	233.527
Tholen	289.690	208.687	161.716
	1.719.077	1.284.645	993.044

Tot en met 2012 wordt het macrobudget voor educatie verdeeld op basis van objectieve maatstaven, te weten:

- a. aantal volwassen inwoners (20%);
- b. aantal volwassen inwoners met laag opleidingsniveau (59%);
- c. etnische achtergrond van de volwassen inwoners (21%).

Per 2013 wordt het macrobudget (deels) verdeeld op basis van output-verdeelmaatstaven. Voorlopig wordt uitgegaan van de volgende outputverdeelmaatstaven:

- a. aantal ingekochte cursussen basisvaardigheden (60%);
- b. aantal ingekochte vavo-trajecten (15%);
- c. aantal behaalde vavo-diploma's (12,5%);
- d. aantal behaalde certificaten Staatsexamen NT2 I of II (12,5%).

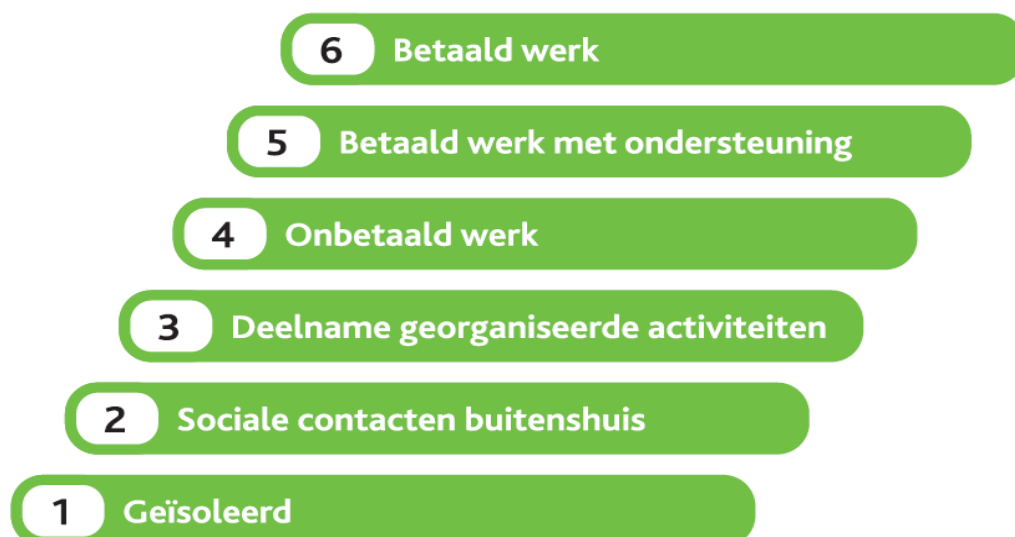
Bijlage 2: Overzicht activiteiten educatie 2010

	jan -juli	aug -dec	
soort traject educatie	aantal deelne- mers	aantal deelne- mers	Totaal
<i>Soc. redzaamheid Licht verstandelijk gehandicap- ten</i>	31	31	€ 49.050
<i>Soc. Redzaamheid laaggeletterden</i>	47	70	€ 79.600
<i>Sociale redzaamheid algemeen</i>	407	154	€ 151.920
<i>NT2 opleiding alfabetisering</i>	36	36	€ 363.990
<i>NT2 niveau B1 en hoger</i>	36	38	€ 289.053
<i>Duale inburgeringstrajecten</i>		39	€ 133.650
<i>Geïntegreerde trajecten educatie/MBO1</i>	48	30	€ 322.530
<i>Vaktaal SCOOL 18+</i>	6	6	€ 9.670
<i>Jumpstart (wet WIJ)</i>	16	16	€ 71.360
<i>totaal deelnemers</i>	611	420	
<i>VAVO vmbo-t, havo, vwo</i>	41	PM	€ 350.929
<i>VAVO huisvesting</i>			€ 27.811
<i>Maatwerk</i>			€ 161.520
Kosten totaal:			€ 2.011.083

Bijlage 3: De Participatieladder

De participatieladder is ontwikkeld met het doel burgers toe te leiden naar betaald werk. Voor een groot deel van de bevolking is deze participatie doelstelling gericht op het uitvoeren van betaald werk niet realistisch. Denk hierbij aan de ouderen, kinderen onder de 18 en arbeidsongeschikten.

De participatieladder wordt door steeds meer Nederlandse gemeenten gebruikt als hulpmiddel voor de doelmatige uitvoering van re-integratie en participatiebeleid. Met behulp van de participatieladder gaan professionals over de juiste thema's met de klant in gesprek en worden haalbare en meetbare doelen overeengekomen met de klant en uitvoerende organisaties. Het biedt verschillende gemeentelijke afdelingen en organisaties daarnaast een gemeenschappelijk taal om effectief samen te werken. Op deze manier kan de participatieladder ook een bijdrage leveren aan een verbinding tussen de wereld van werk en inkomen en het WMO-veld.

Bijlage 4 Vragenlijst onderzoek 'leren voor leven'

Inhoudelijke bijdrage Volwasseneneducatie

Copyright Maurice de Greef
in samenwerking met Spectrum Gelderland en de Projectdirectie Leren & Werken©

20

Mensen een betere plek in de samenleving geven door ze te laten leren. Wat houdt dat in? Wanneer heb je als inwoner een betere plek in de samenleving? Guildford (2000) geeft aan dat mensen geaccepteerd willen worden door familie, vrienden en de samenleving. Ze proberen zich een plek eigen te maken. Ook wel 'internalisatie' genoemd (Mastergeorge, 2001). Welzijnsprojecten tonen echter aan dat de stap naar internalisatie niet altijd gezet kan worden (Fortuin et al, 1997). Soms blijft het bij aanleren van vaardigheden en kennis of gedrag dat nog toegepast moet worden. Het blijft dan slechts bij 'activering' van volwassenen. Naast het zich eigen maken van een plek in de samenleving, kan ook de stap worden gezet naar actieve deelname (Guildford, 2000). 'Participatie' in wijkactiviteiten, activiteiten voor een vereniging of in kunst- en cultuur activiteiten zijn voorbeelden daarvan. Verté et al (2007) geeft aan dat participatie niet alleen een individueel proces is, maar dat deelname aan activiteiten juist interactie met mensen bevordert. Volgens Colley (1975), Smith (2007), Huisman et al (2003) en Priemus (2005) een proces van 'connectie'.

Sociale inclusie valt dus uiteen in vier processen die o.a. door de cursist in gang gezet kunnen worden, te weten:

- Activering (leren om te weten)
- Internalisatie (leren om te zijn)
- Participatie (leren om te doen)
- Connectie (leren om samen te leven)

Deze vier processen van sociale inclusie volgen elkaar niet op en hebben geen bepaalde rangorde. Ze overlappen elkaar wel. Iemand die nieuwe vaardigheden aanleert en meer zelfredzaam wordt (activering), kan ook meer gaan deelnemen in de maatschappij (participatie), maar iemand die nieuwe mensen ontmoet (connectie) hoeft zich geen nieuwe houding eigen gemaakt te hebben (internalisatie). Hieronder volgt ene nauwkeurigere beschrijving van de 4 categorieën en hun afzonderlijke items die gemeten kunnen worden.

1. Activering

Omschrijving:

De cursist kan zichzelf in en om het huis redden. Hij kan zich uitdrukken en zijn mening geven, zowel mondeling als schriftelijk in privé en zakelijk verband, waarbij hij anderen begrijpt en verstaat. Hij verzorgt de in- en uitgaande correspondentie eventueel digitaal). Daarnaast kan hij zelf de dagelijkse bezigheden plannen en zijn administratie en financiën bijhouden (met eventuele ondersteuning).

Items:

<i>Nationale Taalvaardigheden</i>
1. Ik kan zeggen wat ik bedoel
2. Ik kan de Nederlandse taal schrijven
3. Ik kan luisteren naar wat anderen te zeggen hebben
4. Ik kan met anderen een gesprek voeren
5. Ik kan op papier zetten (schrijven) wat ik bedoel
6. Ik kan samenwerken
7. Ik begrijp dingen die ik op TV zie
8. Ik begrijp dingen die ik op de radio hoor
9. Ik kan de krant, een boek of iets anders lezen
<i>Digitale Vaardigheden</i>
10. Ik kan de computer gebruiken
11. Ik kan internet gebruiken
12. Ik kan via internet met anderen mensen spreken of schrijven (communiceren)
<i>Internationale Taalvaardigheden</i>
13. Ik kan mensen die niet uit Nederland komen verstaan en begrijpen
14. Ik kan een andere taal dan Nederlands spreken
15. Ik kan een andere taal dan de Nederlandse taal schrijven

2. Internalisatie

Omschrijving:

De cursist durft zichzelf te zijn en voelt zich daar goed bij. Hij leeft zelfstandig en draagt de verantwoordelijkheid voor het eigen huishouden en heeft (indien noodzakelijk en wenselijk) een passende baan en voedt zijn (eventuele) kinderen op. Hij kan zich thuis, maar ook op het werk, bij officiële instanties (als de ge-

meente) en naar de (school van de) kinderen goed mondeling en schriftelijk uitdrukken. Hij durft dingen te doen buitenshuis, op pad te gaan en heeft plezier in de dingen die hij doet.

Items:

<i>Assertiviteit</i>
1. Ik heb zelfvertrouwen
2. Ik kan voor mezelf opkomen
3. Ik kan ruzies voorkomen en als het moet oplossen
4. Ik kan problemen oplossen
5. Ik kan goed en gemakkelijk keuzes maken
<i>Arbeids- & Opvoedingsvaardigheden</i>
6. Ik weet voldoende over de opvoeding van mijn kinderen
7. Ik kan mijn kinderen opvoeden
8. Ik kan mijn betaalde baan prima uitoefenen
9. Ik heb goed contact met de school / opvang van mijn kind(eren)
<i>Vrijwilligerswerk- en Wijkvaardigheden</i>
10. Ik kan mijn vrijwilligerswerk prima uitoefenen
11. Ik heb invloed op besluiten die voor de wijk worden genomen
12. Ik ben betrokken bij dingen die in de wijk gebeuren of georganiseerd worden
<i>Contactvaardigheden</i>
13. Ik woon op een fijne manier in de wijk
14. Ik kan op een goede manier hulp aan anderen verlenen
15. Ik heb een goed contact met belangrijke instanties (gemeenten, huisarts, tandarts, school van de kinderen)
16. Ik respecteer anderen (voor wie ze zijn)
17. Ik heb veel vriendschappen
18. Ik doe aardig tegen een ander en ben beleefd
19. Ik heb veel plezierige contacten met mensen
<i>Financiële Vaardigheden</i>
20. Ik kan mijn financiën zelf regelen

3. Participatie

Omschrijving:

De cursist zorgt voor zijn eigen levensbehoeften door te winkelen en financiële zaken en correspondentie met de bank of het postkantoor af te handelen. Ook bij officiële instanties zoals politie en gemeente kan hij zich goed uitdrukken. Daarnaast bezoekt hij bij ziekte zorginstanties, zoals huisarts, ziekenhuis of apotheek. In zijn vrije tijd gaat hij op pad om deel te nemen aan dingen in de omgeving, zoals wijkactiviteiten of uit eten gaan.

Items:

<i>Verenigings- en Wijkactiviteiten</i>
1. Ik organiseer activiteiten in de wijk
2. Ik organiseer dingen voor een vereniging waar ik lid van ben
3. Ik geef andere mensen "voorlichting" over onderwerpen die mij interesseren
4. Ik neem deel aan activiteiten in het buurt- of wijkcentrum
5. Ik organiseer dingen in het buurt- of wijkcentrum
6. Ik doe bestuurswerk in bijvoorbeeld het bestuur van een vereniging
7. Ik zet me in voor een vereniging die opkomt voor de belangen van een bepaalde groep mensen (ouderen, mensen met een beperking, enzovoorts)
<i>Natuur- en Sportactiviteiten</i>
8. Ik ga de natuur in
9. Ik werk in de tuin
10. Ik heb voldoende lichaamsbeweging
11. Ik neem deel aan sportactiviteiten
<i>Kunst- en Cultuuractiviteiten</i>
12. Ik neem deel aan culturele activiteiten (theater, kunst, film, muziek, dans en zang)
13. Ik bezoek culturele activiteiten (theater, kunst, film, muziek, dans en zang)
<i>Lidmaatschap</i>
14. Ik neem deel aan activiteiten in de wijk
15. Ik ben lid van een vereniging
16. Ik ben lid van een sportvereniging of-club
17. Ik ben lid van een carnavalsvereniging, oranjevereniging of buurtvereniging

4. Connectie

Omschrijving:

De cursist onderhoudt contacten met familie, vrienden en kennissen en gaat contacten met nieuwe mensen aan. Indien nodig maakt hij daarvoor gebruik van openbaar of eigen vervoer. Hij heeft daarbij een goede

verstandhouding met anderen uit zijn omgeving. Hij leert (indien nodig en wenselijk) nieuwe mensen kennen. Mogelijkerwijs is dit een gevolg van het geven van voorlichting of het ondersteunen van anderen.

Items:

Ontmoeten & Ondernemen
1. Ik onderneem activiteiten buitenshuis
2. Ik ontmoet voldoende mensen
3. Ik doe nieuwe contacten op
4. Ik ervaar nieuwe contacten als uiterst positief
Omgang met Intieme Contacten
5. Ik bezoek familie regelmatig
6. Ik bezoek vrienden en kennissen regelmatig
7. Ik ben tevreden met mijn contacten met familie
8. Ik ben tevreden met mijn contacten met vrienden en kennissen
Sociaal Isolement
9. Er is altijd wel iemand in mijn omgeving bij wie ik met mijn dagelijkse probleempjes terecht kan
10. Ik mis een echte goede vriend of vriendin
11. Ik ervaar een leegte om me heen
12. Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van narigheid kan terugvallen
13. Ik mis gezelligheid om me heen
14. Ik vind mijn kring van kennissen te beperkt
15. Ik heb veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen
16. Er zijn voldoende mensen met wie ik me nauw verbonden voel
17. Ik mis mensen om me heen
18. Vaak voel ik me in de steek gelaten
19. Wanneer ik daar behoefte aan heb, kan ik altijd bij mijn vrienden terecht

Resultaten van volwasseneneducatie voor kwetsbare volwassenen kunnen in deze vier categorieën en de bijbehorende items beschreven worden. Dit is de totale inhoud van volwasseneneducatie op het bevorderen van Sociale Inclusie.